

Prispevek za simpozij *Etnologija in domoznanstvo*

Pri raziskovanju načina življenja v manjših, regionalno omejenih področjih (o čemer smo danes veliko govorili in kamor naj bi bilo pretežno usmerjeno domoznanstvo) se srečujemo pravzaprav s vprašanjem identitete, z vprašanjem, kateri identifikacijski elementi in kako, določajo posamezno območje kot tako.

Hkrati se nam postavlja tudi vprašanje razmerja med lokalnim in širšim, splošnim ali celo univerzalnim, pri čemer je univerzalno tu pojmovano v smislu širše družbene strukture, kot skupek ekonomskih, političnih, idelološko-političnih in drugih dejavnikov. Menim namreč, da je vsako regionalno (tudi najmanjše zaokroženo področje) vključeno v strukturo širšega družbenega ustroja in da načina življenja v regionalnem ne moremo ne prav spoznati ne razumeti brez vključevanja teh širših dejavnikov.

Teh dejavnikov je seveda več in so v določenih okoljih različno prisotni.

Sama sem se v svojem referatu omejila na enega, na vpliv katoliške ideologije na način življenja (predvsem na slovenskem podeželju v obdobju med obema vojnama) in sicer prek analize njenega koncepta identitete slovenskega naroda. Podlaga tej raziskavi je bil katoliški tednik *Domoljub*, glasilo Slovenske ljudske stranke, zelo razširjen in sprejet med obema vojnama, pa tudi prej, na slovenskem podeželju.

Časopis se mi je tu pokazal kot zanimiv vir za etnološko raziskovalno delo, kot vir za odkrivanje načina življenja v določenem času. Njegovo vlogo lahko opazujemo z več strani: *Domoljub* je najprej ogledalo določene strukture mišljenja, ki je njega določila kot takega, hkrati pa je tudi že sam nosilec in posredovalec te strukture svojim bralcem. Najde se v več pozicijah: ohranjal je pri življenju katoliško ideologijo in vplival na svoje bralce, hkrati pa so tudi ljudje na podeželju s svojim načinom življenja ohranjali najprej samo ideologijo, potem pa tudi *Domoljub* kot tak. Pri tem ne gre za to, da bi v samem časopisu iskali povsem realne dogodke oziroma opisane sprejeli kot realnost, saj je v *Domoljubu* kot ideološkem instrumentu vse opisano v razmerju do predpisanega idealnega (koncepta slovenskega naroda) oziroma v odnosu do odstopanja od idealnega. Zato nam odkriva zgolj določeno strukturo.

Svoj prispevek, objavljen v publikaciji *Etnologija in domoznanstvo*, povzemam le skozi ponazoritev treh temeljnih vsebinskih točk katoliškega koncepta identitete slovenskega naroda. Te pa so:

- temelji na **mistificiranem** kmečkem sloju. Torej ne na kmečkem sloju kot takem (seveda pa so prvotno že izničili pomen meščanskega in nastajajočega delavskega sloja), ampak je tudi kmečki sloj že ideološko določen.
- v tem konceptu je katoliška vera tista vsebina, ki določa Slovence kot take in jim daje njihov specifični značaj. In sicer katoliška vera v smislu ideološkega oziroma nazorskega prepričanja, v pomenu sprejetja Cerkvenih norm in vrednot in ne v pomenu nekega osebne-
ga, notranjega odnosa do božjega.

- skozi svojo kategorijo slovenstva zabrisuje regionalne kulturne specifičnosti tako, da se postavlja tudi vprašanje odnosa med nacionalno integracijo in lokalnimi etničnimi identitetami.

Zakaj sem se lotila prav tega koncepta slovenstva? Omenjeno je bilo, da je pojem narod v nekem smislu lahko tudi relativna kategorija, saj si ga različne struje, različni znanstveni in raziskovalni koncepti razlagajo po svoje.

Katoliški koncept me zanima zato, ker se zdi – vsaj raziskave na področju načina življenja, umetnosti itd. – so pokazale, da navedeni koncept presega okvir zgolj teoretičnega in je dejansko imel globok vpliv na oblikovanje identitete slovenskega naroda, kot tudi na njegov način življenja sploh.

Lahko bi rekli celo, da je šlo pri katoliški ideologiji najprej: za predstavo, za model o pravilnem načinu življenja sploh in so na tem modelu zgradili idealno podobo slovenskega naroda, kakršen naj bi bil. Vendar ta model ne ostane zgolj na ravni predstave, model so predstavljali kot resnično dejstvo ter ga prek moralnih norm in vrednot ter prek drugih mehanizmov na eni strani vključevali na različne ravni življenja, na drugi strani pa je bil v življenju ljudi tudi dejansko sprejet. Kar pa je pravzaprav tisto, kar je za etnologue zanimivo.

Preučevanje tega koncepta slovenstva je po mojem mnenju potrebno predvsem ker:

- se je veliko elementov, ki so bili prvotno sprejeti na področju cerkvenega, kasneje pripoznalo in se še pripozna kot značilnost slovenskega značaja in slovenske kulture sploh.

Zato nam analiza katoliškega koncepta slovenskega naroda, predvsem pa analiza njegove umestitve v način življenja pomeni enega temeljev za preučevanje in spoznanje zavesti naroda v določenem obdobju; daje pa tudi možne odgovore na vprašanje, zakaj je bil način življenja v določenem obdobju tak in ne drugačen.

Zato se mi zdi pomembno, da etnolog ta vidik, torej vidik širše družbene strukture, vidik zavesti naroda o sebi, se pravi njegove identitete, vključuje v svoje delo, ne glede na to ali je raziskovanje globalno ali pa »samo« lokalno omejeno.